

بررسی واردات کالاهای اساسی از بنادر شمالی

کشور - ذرت دامی

رشت، بلوار ولیعصر - شماره ۶۷۴ - کدپستی ۴۱۶۹۷-۶۶۵۴۸

۰۱۳-۳۳۷۵۷۰۳۷-۸

www.iccimguil.ir

بسم الله الرحمن الرحيم

شناسنامه

عنوان

بررسی واردات کالاهای اساسی از بنادر شمالی کشور - ذرت دامی

تهیه و تنظیم: مرکز پژوهش و دبیرخانه شورای گفتگوی اتاق بازرگانی گیلان

کارشناس: مهرناز شرافت

ناظر: دکتر شراره کاووسی - دکتر محمدرضا تقی زاده

تیر ۱۴۰۵

آدرس: رشت، بلوار ولیعصر، شماره ۶۷۴ - کدپستی ۴۱۶۹۷-۶۶۵۴۸

۰۱۳۳۷۵۷۰۳۷-۸

guilancecma@gmail.com

www.iccimguil.ir

صاحب امتیاز: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴	مقدمه
۵	بررسی وضعیت صادرات ذرت دامی در کشورهای منتخب همسایه ایران و غرب آسیا
۸	وضعیت تولید و واردات ذرت دامی در ایران
۹	کشورهای اصلی تامین کننده ذرت دامی وارداتی کشور طی سالهای ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳
۱۲	تحلیل سطح قیمت و موقعیت رقابتی کشورهای تامین کننده ذرت دامی ایران
۱۴	نقش بنادر شمالی در تنوع بخشی مبادی واردات ذرت دامی و کاهش هزینه های تأمین
۲۳	جمع بندی

مقدمه

ذرت یکی از مهم‌ترین نهاده‌های راهبردی بخش کشاورزی و امنیت غذایی کشور محسوب می‌شود و پس از گندم، بزرگ‌ترین سهم را در تجارت جهانی غلات به خود اختصاص داده است. اهمیت این کالا صرفاً به جایگاه آن در تولیدات کشاورزی محدود نمی‌شود، بلکه به دلیل نقش محوری در زنجیره تأمین خوراک دام و طیور و همچنین کاربرد گسترده در صنایع غذایی، دارویی، نشاسته، شیرین‌کننده‌های صنعتی و سوخت‌های زیستی، از جمله کالاهای اساسی اثرگذار بر ثبات بازار مواد غذایی و تولیدات وابسته به شمار می‌رود.

بر اساس آمارهای سازمان غذا و کشاورزی ملل متحد^۱ و گزارش‌های وزارت کشاورزی ایالات متحده آمریکا^۲، تولید جهانی ذرت سالانه از ۱.۱ میلیارد تن فراتر رفته است که حدود ۱۵ درصد آن در بازارهای بین‌المللی مبادله می‌شود. ساختار تولید جهانی این محصول تمرکز قابل توجهی دارد؛ به گونه‌ای که ایالات متحده آمریکا، برزیل، چین و آرژانتین بیش از دو سوم تولید جهانی را در اختیار دارند. در مقابل، بخش عمده تقاضای وارداتی در کشورهای متمرکز است که به‌رغم توسعه صنعت دام و طیور، به دلیل محدودیت منابع آب، اراضی قابل کشت یا ملاحظات اقتصادی، وابستگی بالایی به واردات این نهاده دارند. ایران نیز در زمره کشورهای عمده واردکننده ذرت قرار دارد و بخش قابل توجهی از نیاز داخلی خود را از طریق واردات تأمین می‌کند.

در اقتصاد کشاورزی ایران، ذرت دامی یکی از نهاده‌های پایه تولید محسوب می‌شود. بیش از ۷۰ درصد ذرت وارداتی کشور در زنجیره تولید خوراک دام، طیور و آبزیان مصرف شده و به همین دلیل، هرگونه نوسان در میزان دسترسی، قیمت یا روند تأمین این محصول، آثار مستقیمی بر هزینه تولید محصولات پروتئینی، سطح عمومی قیمت مواد غذایی و در نهایت رفاه مصرف‌کنندگان خواهد داشت. از این منظر، پایداری تأمین ذرت دامی یکی از مؤلفه‌های اساسی مدیریت امنیت غذایی و ثبات بازار محصولات کشاورزی محسوب می‌شود.

علاوه بر مصرف در بخش دام و طیور، ذرت ماده اولیه طیف گسترده‌ای از صنایع تبدیلی و فرآوری است. تولید نشاسته، روغن ذرت، گلوکز، فروکتوز و سایر مشتقات صنعتی این محصول، بخشی از زنجیره ارزش صنایع غذایی و شیمیایی را تشکیل می‌دهد و نقش مهمی در ایجاد ارزش افزوده، توسعه صنایع پایین‌دستی و تأمین نیاز بازار داخلی ایفا می‌کند. از این رو، هرگونه اختلال در تأمین این محصول، علاوه بر بخش کشاورزی، بر عملکرد صنایع وابسته نیز تأثیرگذار خواهد بود.

با توجه به محدودیت منابع آب، شرایط اقلیمی کشور و شکاف میان تولید داخلی و تقاضای مصرف، واردات ذرت در میان‌مدت و حتی بلندمدت همچنان یکی از ارکان اصلی سیاست تأمین نهاده‌های دامی خواهد بود. در چنین شرایطی، مدیریت ریسک زنجیره تأمین، تنوع‌بخشی به مبادی واردات، کاهش وابستگی به مسیرهای محدود

^۱ Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

^۲ United States Department of Agriculture (USDA)

حمل و نقل و افزایش تاب آوری شبکه تأمین، از جمله الزامات سیاست گذاری در حوزه امنیت غذایی کشور به شمار می رود.

تحولات سال های اخیر در بازار جهانی غلات، از جمله نوسانات قیمت های جهانی، اختلال در زنجیره های حمل و نقل، تغییر الگوهای تجارت بین الملل، محدودیت های ناشی از تحریم های اقتصادی و بروز مخاطرات ژئوپلیتیکی، ضرورت بازنگری در راهبردهای تأمین نهاده های اساسی را بیش از پیش نمایان ساخته است. در این چارچوب، بهره گیری مؤثر از ظرفیت بنادر شمالی کشور و توسعه همکاری های تجاری با کشورهای حوزه دریای خزر، به ویژه روسیه و قزاقستان، می تواند ضمن متنوع سازی مبادی واردات، کاهش هزینه های لجستیکی، افزایش انعطاف پذیری زنجیره تأمین و تقویت امنیت عرضه ذرت دامی را به همراه داشته باشد.

بر این اساس، گزارش حاضر با هدف تبیین وضعیت تولید، مصرف و واردات ذرت دامی در کشور، بررسی روندهای بازار جهانی، تحلیل ساختار مبادی تأمین، ارزیابی جایگاه کشورهای صادرکننده، بررسی ظرفیت بنادر شمالی در توسعه واردات و ارائه پیشنهادهای سیاستی به منظور ارتقای پایداری زنجیره تأمین و افزایش تاب آوری امنیت غذایی کشور تهیه شده است.

بررسی وضعیت صادرات ذرت دامی در کشورهای منتخب همسایه ایران و غرب آسیا

بررسی شاخص های صادرات ذرت دامی در کشورهای منتخب همسایه ایران و منطقه غرب آسیا در سال ۲۰۲۴ نشان می دهد که مجموع ارزش صادرات این کشورها به حدود ۱۰۵ میلیارد دلار رسیده که معادل ۲.۵ درصد از ارزش صادرات جهانی این محصول است. این سهم محدود بیانگر آن است که اگرچه برخی کشورهای منطقه در سال های اخیر حضور پررنگ تری در تجارت ذرت دامی داشته اند، اما ساختار بازار جهانی همچنان در اختیار صادرکنندگان بزرگ خارج از منطقه قرار دارد و ظرفیت کشورهای همسایه برای تأمین نیاز بازارهای واردکننده، از جمله ایران، عمدتاً در چارچوب تجارت منطقه ای قابل ارزیابی است.

در میان کشورهای مورد بررسی، روسیه با صادرات ۵۲۰.۷ میلیون دلار، سهم ۱.۲ درصدی از صادرات جهانی و متوسط قیمت صادراتی ۲۲۱ دلار به ازای هر تن، جایگاه نخست منطقه را به خود اختصاص داده است. علاوه بر این، متوسط رشد سالانه ۱۵ درصدی ارزش صادرات این کشور طی سال های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴، بیانگر استمرار روند توسعه صادرات و تقویت جایگاه روسیه در بازارهای بین المللی است. ظرفیت بالای تولید، مازاد صادراتی، دسترسی مستقیم به دریای خزر و همجواری جغرافیایی با ایران، روسیه را به مهم ترین شریک بالقوه کشور در تأمین پایدار ذرت دامی تبدیل کرده است.

پاکستان با صادرات ۲۸۸.۷ میلیون دلار در رتبه دوم منطقه قرار دارد و با ثبت متوسط رشد سالانه ۱۱۴ درصدی، سریع‌ترین رشد صادرات را در میان کشورهای مورد بررسی تجربه کرده است. این روند نشان‌دهنده افزایش توان رقابتی و توسعه حضور این کشور در بازارهای صادراتی است. ترکیه نیز با صادرات ۱۹۹.۲ میلیون دلار و متوسط رشد سالانه ۴۴ درصد، طی سال‌های اخیر جایگاه خود را در تجارت منطقه‌ای ذرت دامی ارتقا داده است؛ هرچند قیمت صادراتی بالاتر این کشور نسبت به سایر صادرکنندگان منطقه، مزیت قیمتی آن را تا حدودی محدود می‌کند.

قزاقستان اگرچه تنها حدود ۳۶۸ میلیون دلار صادرات ذرت دامی دارد و سهم آن از تجارت جهانی ناچیز است، اما با متوسط قیمت صادراتی ۱۷۷ دلار به ازای هر تن، پایین‌ترین قیمت را در میان صادرکنندگان اصلی منطقه ثبت کرده است. این مزیت قیمتی، همراه با رشد سالانه ۱۹ درصدی صادرات و دسترسی به مسیر حمل‌ونقل دریای خزر، قزاقستان را به یکی از گزینه‌های دارای اولویت برای تنوع‌بخشی به مبادی واردات ذرت دامی ایران تبدیل می‌کند.

در مقابل، کشورهایی نظیر امارات متحده عربی، عربستان سعودی، بحرین، عراق و اردن با وجود ثبت قیمت‌های صادراتی نسبتاً بالا، سهم بسیار محدودی از تجارت منطقه‌ای این محصول دارند. با توجه به حجم اندک صادرات، به نظر می‌رسد بخش قابل توجهی از صادرات این کشورها ناشی از تجارت مجدد، صادرات محموله‌های محدود یا شرایط خاص بازار باشد؛ از این رو، این کشورها از منظر تأمین پایدار ذرت دامی، مزیت رقابتی قابل اتکایی برای ایران محسوب نمی‌شوند.

همچنین، کشورهایی مانند سوریه و افغانستان اگرچه طی سال‌های اخیر رشد قابل توجهی در ارزش صادرات ثبت کرده‌اند، اما به دلیل پایین بودن حجم تجارت، نقش مؤثری در ساختار عرضه منطقه‌ای ندارند و تأثیر آنها بر بازار ذرت دامی منطقه همچنان محدود است.

در مجموع، بررسی شاخص‌های صادراتی نشان می‌دهد که بازار منطقه‌ای ذرت دامی عمدتاً تحت تأثیر عملکرد چهار کشور روسیه، پاکستان، ترکیه و قزاقستان قرار دارد. با این حال، از منظر سیاست‌گذاری تأمین نهاده‌های دامی، همه این کشورها از اهمیت یکسانی برخوردار نیستند. با لحاظ معیارهایی نظیر ظرفیت تولید، ثبات عرضه، رقابت‌پذیری قیمتی، هزینه‌های حمل‌ونقل، دسترسی دریایی و ملاحظات ژئوپلیتیکی، روسیه و قزاقستان از مزیت نسبی بالاتری برای توسعه همکاری‌های تجاری با ایران برخوردارند. توسعه واردات از این دو کشور، به‌ویژه از طریق بنادر شمالی و کریدور دریای خزر، می‌تواند ضمن کاهش وابستگی به مسیرهای سنتی واردات، هزینه‌های لجستیکی را کاهش داده، تنوع مبادی تأمین را افزایش دهد و در نهایت به ارتقای تاب‌آوری زنجیره تأمین نهاده‌های دامی و تقویت امنیت غذایی کشور کمک کند.

جدول ۱- وضعیت شاخص‌های صادراتی ذرت دامی در کشورهای منتخب همسایه ایران و غرب آسیا در سال ۲۰۲۴

کشور	ارزش صادرات (هزار دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	متوسط رشد سالیانه ارزش صادرات ۲۰۲۰-۲۰۲۴ (درصد)	سهم جهانی	ساختار بازار صادراتی برای کشورهای هدف
جهان	۴۲,۰۰۷,۵۲۲	۲۱۰	۵	۱۰۰	۰.۰۴
کشورهای همسایه ایران و غرب آسیا	۱,۰۵۲,۵۴۶		۲.۵		
روسیه	۵۲۰,۷۲۹	۲۲۱	۱۵	۱.۲	۰.۳۹
پاکستان	۲۸۸,۶۸۱	۲۳۵	۱۱۴	۰.۷	۰.۲۲
ترکیه	۱۹۹,۱۸۶	۲۹۳	۴۴	۰.۵	۰.۲۵
قزاقستان	۳۶,۷۶۶	۱۷۷	۱۹	۰.۱	۰.۲۷
امارات متحده عربی	۳,۱۶۴	۱,۲۵۸	۳۲	۰	۰.۸
گرجستان	۲,۷۳۵	۲۵۹		۰	۱
سوریه	۳۹۸	۲۰۵	۵۰۶	۰	۰.۹۴
عربستان سعودی	۲۳۹	۱,۳۹۰	۹۷	۰	۰.۴۳
افغانستان	۲۳۸	۱۸۶	۶۴	۰	۰.۷۹
یمن	۱۵۶	۱۹۳	-۵۷	۰	۱
آذربایجان	۶۶	۶۵۳		۰	۰.۴۹
لبنان	۵۱	۵۱۰	۷	۰	۰.۳۶
قبرس	۲۷	۲۷۰		۰	۱
بحرین	۲۳	۱,۲۱۱	۳۸۵	۰	۱
عراق	۲۳	۷۹۳		۰	۰.۹۲
اردن	۱۹	۱,۷۲۷	-۲۹	۰	۰.۳۴
ارمنستان	۱۵	۳۴۱		۰	۱

منبع:

- مرکز تجارت بین‌المللی

وضعیت تولید و واردات ذرت دامی در ایران

ذرت دامی یکی از مهم‌ترین نهاده‌های تولید در صنعت دام و طیور کشور محسوب می‌شود و در دو شکل ذرت دانه‌ای و ذرت علوفه‌ای تولید می‌شود. ذرت دانه‌ای عمدتاً در جیره غذایی طیور و ذرت علوفه‌ای در تغذیه دام‌های سنگین کاربرد دارد. با توجه به سهم بالای این نهاده در هزینه تولید محصولات پروتئینی، تأمین پایدار آن از الزامات اصلی حفظ ثبات تولید و امنیت غذایی کشور به شمار می‌رود.

تولید ذرت دانه‌ای در ایران به دلیل نیاز آبی نسبتاً بالا و محدودیت منابع آب، با چالش‌های ساختاری مواجه است و امکان توسعه سطح زیرکشت در بسیاری از مناطق کشور محدود است. از این‌رو، تولید این محصول عمدتاً در استان‌های دارای مزیت نسبی از جمله خوزستان، فارس، کرمانشاه، گلستان و اردبیل متمرکز شده است. با وجود بهبود عملکرد تولید در برخی مناطق، ظرفیت تولید داخلی همچنان پاسخگوی نیاز مصرفی کشور نیست و بخش عمده تقاضا از طریق واردات تأمین می‌شود.

بررسی روند تولید و واردات ذرت دامی طی سال‌های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که تولید این محصول از حدود ۱,۱۳۵ میلیون تن در سال ۱۴۰۱ به ۹۶۲ هزار تن در سال ۱۴۰۲ کاهش یافته و در سال ۱۴۰۳ با رشد نسبی به حدود ۱,۰۲۷ میلیون تن رسیده است. بر این اساس، تولید ذرت دامی در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال قبل ۱۵,۳ درصد کاهش و در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ حدود ۶,۷ درصد افزایش یافته است؛ با این حال، میزان تولید در سال ۱۴۰۳ همچنان حدود ۹,۶ درصد کمتر از سال ۱۴۰۱ است.

در مقابل، حجم واردات ذرت دامی از حدود ۸,۰۹۳ میلیون تن در سال ۱۴۰۱ به ۱۰,۴۴۹ میلیون تن در سال ۱۴۰۲ افزایش یافت و در سال ۱۴۰۳ با کاهش اندک به ۱۰,۳۶۶ میلیون تن رسید. با وجود این کاهش جزئی، حجم واردات در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۱ حدود ۲۸,۱ درصد افزایش نشان می‌دهد که بیانگر تداوم وابستگی کشور به واردات این نهاده راهبردی است.

ارزش واردات ذرت دامی نیز از ۳,۲۷ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۱ به ۳,۸۶ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۲ افزایش یافت، اما در سال ۱۴۰۳ به حدود ۲,۹۸ میلیارد دلار کاهش پیدا کرد. در نتیجه، ارزش واردات در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۱ حدود ۹ درصد کمتر بوده است. همچنین متوسط ارزش هر تن ذرت وارداتی از حدود ۴۰۴ دلار در سال ۱۴۰۱ به ۲۸۷ دلار در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. کاهش ارزش واردات، علی‌رغم ثبات نسبی حجم واردات، عمدتاً ناشی از افت قیمت‌های جهانی غلات است؛ به گونه‌ای که بر اساس آمار سازمان غذا و کشاورزی ملل متحد (FAO)، شاخص جهانی قیمت غلات در سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ به ترتیب ۱۵,۴ و ۱۳,۳ درصد نسبت به سال قبل کاهش یافته است.

برآیند بررسی‌ها نشان می‌دهد که اگرچه کاهش قیمت‌های جهانی موجب کاهش هزینه ارزی واردات شده است، اما وابستگی کشور به واردات ذرت دامی همچنان در سطح بالایی قرار دارد؛ به گونه‌ای که بیش از ۹۰ درصد نیاز

کشور از طریق واردات تأمین می‌شود. این وضعیت بیانگر آن است که ارتقای امنیت تأمین این نهاده راهبردی مستلزم اتخاذ رویکردی هم‌زمان در دو حوزه افزایش بهره‌وری تولید داخلی و تنوع‌بخشی به مبادی و مسیرهای واردات است.

جدول ۲- میزان تولید و واردات ذرت دامی در ایران در سال‌های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳

سال	میزان تولید ذرت دامی کشور (کیلوگرم)	میزان واردات ذرت دامی کشور (کیلوگرم)	ارزش واردات ذرت دامی (دلار)
۱۴۰۱	۱,۱۳۵,۹۱۰,۰۰۰	۸,۰۹۳,۳۴۴,۵۸۸	۳,۲۷۲,۲۷۳,۵۴۷
۱۴۰۲	۹۶۲,۴۸۳,۰۰۰	۱۰,۴۴۹,۶۱۳,۳۱۵	۳,۸۶۹,۳۹۵,۲۹۰
۱۴۰۳	۱,۰۲۷,۱۲۶,۰۰۰	۱۰,۳۶۶,۷۹۱,۶۲۷	۲,۹۷۷,۹۰۵,۷۷۶

منبع:

- آمار وزارت جهاد کشاورزی کشور

- گمرک جمهوری اسلامی ایران

کشورهای اصلی تأمین کننده ذرت دامی وارداتی کشور طی سال‌های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳

بررسی روند واردات ذرت دامی کشور طی سال‌های ۱۴۰۱ تا ده‌ماهه ۱۴۰۴ بر اساس کشورهای تأمین‌کننده^۱ نشان می‌دهد که ساختار تأمین این نهاده راهبردی طی سال‌های اخیر با تغییرات محسوسی همراه بوده است. با وجود این، امارات متحده عربی همچنان بزرگ‌ترین مبدأ واردات ذرت دامی ایران محسوب می‌شود. حجم واردات از این کشور از ۵.۱۶ میلیون تن به ارزش ۲.۱۱ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۱ به ۴.۸۲ میلیون تن در سال ۱۴۰۲، ۳.۷۱ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ و ۲.۹۶ میلیون تن در ده‌ماهه ۱۴۰۴ کاهش یافته است. به تبع این روند، سهم امارات از کل واردات کشور نیز از ۶۴.۵ درصد در سال ۱۴۰۱ به ۳۵.۵ درصد در سال ۱۴۰۳ و ۳۲.۴ درصد در ده‌ماهه ۱۴۰۴ تنزل یافته است. این تحولات بیانگر کاهش تدریجی تمرکز واردات از یک مبدأ و حرکت به سمت تنوع‌بخشی به شبکه تأمین ذرت دامی کشور است.

در مقابل، ترکیه طی سال‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین تأمین‌کنندگان ذرت دامی کشور تبدیل شده است. حجم واردات از این کشور از ۶۹۳ هزار تن به ارزش ۲۶۹ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ به ۱.۸۷ میلیون تن در سال ۱۴۰۲ و ۲.۷۳ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته و در ده‌ماهه ۱۴۰۴ نیز به ۲.۷ میلیون تن رسیده است. بر این اساس، سهم ترکیه از کل واردات ذرت دامی ایران از ۸.۲ درصد در سال ۱۴۰۱ به بیش از ۳۰ درصد در ده‌ماهه ۱۴۰۴ افزایش یافته

^۱ منظور از «کشور تأمین‌کننده» در این گزارش، کشور مبدأ ثبت‌شده در آمارهای گمرک جمهوری اسلامی ایران است. این کشور لزوماً بیانگر محل تولید ذرت نبوده و در برخی موارد، نشان‌دهنده کشور واسطه تجاری، محل صدور اسناد بازرگانی یا مبدأ ارسال کالا است.

است. متوسط رشد سالانه حدود ۹۸ درصدی مقدار واردات و ۷۰ درصدی ارزش واردات از ترکیه طی دوره مورد بررسی، نشان‌دهنده تقویت جایگاه این کشور در شبکه تأمین ذرت دامی ایران است.

برخلاف ترکیه، واردات از انگلستان روندی نزولی داشته است؛ به گونه‌ای که حجم واردات از ۹۸۰ هزار تن به ارزش ۴۰۲ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ به ۱۰۰ میلیون تن به ارزش ۳۹۱ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲، ۳۴۵ هزار تن به ارزش ۱۰۵ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ و تنها ۶۱ هزار تن به ارزش ۱۹ میلیون دلار در ده‌ماهه ۱۴۰۴ کاهش یافته است. ثبت نرخ رشد منفی در مقدار و ارزش واردات نیز مؤید کاهش تدریجی جایگاه این کشور در زنجیره تأمین ذرت دامی ایران است.

واردات از سوئیس نیز با وجود نوسانات، روندی افزایشی داشته به گونه‌ای که از ۴۱۰ هزار تن به ارزش ۱۶۰ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ به ۹۰۷ هزار تن به ارزش ۲۶۳ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ و ۹۸۷ هزار تن به ارزش ۳۰۵ میلیون دلار در ده‌ماهه ۱۴۰۴ رسیده است. متوسط رشد سالانه مقدار واردات از این کشور حدود ۴۸ درصد برآورد می‌شود که نشان‌دهنده افزایش نقش آن در تأمین ذرت دامی کشور است.

روسیه نیز اگرچه سهم نسبتاً محدودی در واردات ذرت دامی کشور داشته، اما حجم واردات از این کشور از ۲۹۹ هزار تن به ارزش ۱۰۸ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ به ۷۶۰ هزار تن به ارزش ۲۶۶ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ افزایش یافته و در سال ۱۴۰۳ به ۵۱۷ هزار تن به ارزش ۱۴۶ میلیون دلار رسیده است. با وجود این نوسانات، متوسط رشد سالانه مقدار واردات از روسیه حدود ۳۱ درصد بوده و با توجه به ظرفیت بالای تولید غلات، همجواری با دریای خزر و امکان بهره‌گیری از کریدور شمال-جنوب، این کشور از ظرفیت مناسبی برای توسعه همکاری‌های تجاری برخوردار است.

همچنین هرچند واردات از قزاقستان تاکنون محدود بوده و از ۲۰۷ هزار تن به ارزش کمتر از یک میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ به ۱۵۸ هزار تن به ارزش ۴۰۶ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده و در ده‌ماهه ۱۴۰۴ وارداتی از این کشور ثبت نشده است، اما قزاقستان به‌عنوان یکی از تولیدکنندگان مهم غلات منطقه و کشورهای ساحلی دریای خزر، ظرفیت بالقوه‌ای برای ایفای نقش پررنگ‌تر در تأمین نیاز کشور دارد.

از سوی دیگر، ارزش واردات از گروه «سایر کشورها» از ۲۲۲ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ به ۶۱۶ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ و ۶۲۱ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته و در ده‌ماهه ۱۴۰۴ نیز به ۶۰۹ میلیون دلار رسیده است. همچنین حجم واردات از این گروه از ۵۵۲ هزار تن در سال ۱۴۰۱ به ۲۰۱۶ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ و ۱۰۹۶ میلیون تن در ده‌ماهه ۱۴۰۴ رسیده است. در میان این کشورها، هلند و سنگاپور طی سال‌های اخیر روندی افزایشی داشته‌اند؛ به گونه‌ای که ارزش واردات از هلند از ۱۸۱۰۵ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ به ۲۴۳۰۲ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته و ارزش واردات از سنگاپور نیز از ۲۴ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ به حدود ۱۹۹ میلیون دلار در ده‌ماهه ۱۴۰۴

رسیده است. در مقابل، واردات از کشورهایی نظیر برزیل، آلمان، اتریش، ایتالیا، تایوان و اوکراین روندی کاهشی داشته یا در برخی موارد متوقف شده است که نشان‌دهنده تغییر تدریجی الگوی تأمین ذرت دامی کشور است. در مجموع، بررسی روند واردات نشان می‌دهد که زنجیره تأمین ذرت دامی ایران از ساختاری نسبتاً متمرکز به سمت ساختاری متنوع‌تر در حال حرکت است؛ با این حال، سهم قابل توجه مسیرهای غیرمستقیم و کشورهای واسطه همچنان پابرجاست. از این رو، توسعه همکاری مستقیم با کشورهای تولیدکننده غلات، به‌ویژه روسیه و قزاقستان، می‌تواند ضمن کاهش هزینه‌های مبادله و ریسک‌های زنجیره تأمین، زمینه بهره‌گیری مؤثرتر از ظرفیت بنادر شمالی کشور، به‌ویژه بنادر استان گیلان، را فراهم کرده و نقش این بنادر را در تأمین نهاده‌های راهبردی کشور تقویت کند.

جدول ۳- روند تغییر مقدار و ارزش واردات ذرت دامی کشور طی سال‌های ۱۴۰۱ تا ده‌ماهه ۱۴۰۴ برحسب تأمین‌کنندگان اصلی ذرت دامی کشور

کشور	۱۴۰۱			۱۴۰۲			۱۴۰۳		
	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	سهم (درصد)	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	سهم (درصد)	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	سهم (درصد)
کل	۸,۰۹۳	۳,۲۷۲	۱۰۰	۱۰,۴۴۹	۳,۸۶۹	۱۰۰	۱۰,۳۶۶	۲,۹۷۷	۱۰۰
امارات	۵,۱۵۹	۲,۱۱۱	۶۴.۵	۴,۸۲۲	۱,۸۲۸	۴۷.۲	۳,۷۰۸	۱,۰۵۷	۳۵.۵
ترکیه	۶۹۳	۲۶۹	۸.۲	۱,۸۶۶	۶۳۷	۲۶.۲	۲,۷۲۸	۷۸۰	۲۶.۲
انگلستان	۹۸۰	۴۰۲	۱۲.۲	۱,۰۰۲	۳۹۱	۳.۵	۳۴۵	۱۰۵	۳.۵
سوئیس	۴۱۰	۱۶۰	۴.۸	۳۵۵	۱۳۰	۸.۸	۹۰۷	۲۶۳	۸.۸
روسیه	۲۹۹	۱۰۸	۳.۳	۷۶۰	۲۶۶	۴.۹	۵۱۷	۱۴۶	۴.۹
قزاقستان	۰	۰	۰	۲.۷	۰.۹۳	۰.۰۲	۱۵۸	۴.۶	۰.۱۵
سایر	۵۵۲	۲۲۲	۶.۷	۱,۶۴۴	۶۱۶	۱۵.۹	۲,۱۶۱	۶۲۱	۲۰.۸

جدول ۳- روند تغییر مقدار و ارزش واردات ذرت دامی... (ادامه)

کشور	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	سهم (درصد)	متوسط رشد سالانه ۴۰۳-۱۴۰۱ (درصد)		
				مقدار	ارزش	قیمت صادراتی
کل واردات	۸,۹۸۹	۲,۷۷۸	۱۰۰			
امارات	۲,۹۵۷	۹۰۱	۳۲.۴	-۱۵	-۲۹	-۱۶.۵
ترکیه	۲,۶۹۵	۸۴۵	۳۰.۴	۹۸	۷۰	-۱۴.۲
انگلستان	۶۱	۱۹	۰.۷	-۴۰	-۴۸	-۱۳.۹
سوئیس	۹۸۷	۳۰۵	۱۱	۴۸	۲۸	-۱۳.۸
روسیه	۳۲۶	۹۹	۳.۶	۳۱	۱۶	-۱۱.۶
قزاقستان	۰	۰	۰	-	-	-
سایر	۱,۹۶۳	۶۰۹	۲۱.۹	۹۷	۶۷	-۱۵.۵

منبع:

- گمرک جمهوری اسلامی ایران
- محاسبات دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی اتاق بازرگانی گیلان

تحلیل سطح قیمت و موقعیت رقابتی کشورهای تأمین کننده ذرت دامی ایران

بررسی متوسط قیمت ذرت دامی وارداتی کشور طی سال‌های ۱۴۰۱ تا ده‌ماهه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که قیمت این نهاده در مجموع روندی نزولی داشته است. متوسط قیمت واردات ذرت دامی کشور از ۴۰۴ دلار به ازای هر تن در سال ۱۴۰۱ به ۳۷۰ دلار در سال ۱۴۰۲ و ۲۸۷ دلار در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته و در ده‌ماهه ۱۴۰۴ با افزایش محدود به ۳۰۹ دلار به ازای هر تن رسیده است. کاهش قیمت جهانی غلات پس از جهش قیمتی سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳، بهبود نسبی شرایط عرضه در بازارهای بین‌المللی و کاهش فشارهای ناشی از اختلالات زنجیره تأمین، از عوامل اصلی این روند محسوب می‌شود.

بررسی قیمت واردات از مبادی اصلی تأمین نیز نشان می‌دهد که اغلب کشورها روند مشابهی را تجربه کرده‌اند. متوسط قیمت واردات از امارات متحده عربی، به‌عنوان بزرگ‌ترین مبدأ تأمین ذرت دامی ایران، از ۴۰۹ دلار در سال ۱۴۰۱ به ۲۸۵ دلار در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته و در ده‌ماهه ۱۴۰۴ به ۳۰۵ دلار رسیده است. همچنین متوسط قیمت واردات از ترکیه طی همین دوره از ۳۸۸ دلار به ۲۸۶ دلار کاهش یافته و در ده‌ماهه ۱۴۰۴ به ۳۱۴ دلار افزایش یافته است.

در سایر مبادی نیز کاهش سطح قیمت مشاهده می‌شود؛ به‌گونه‌ای که متوسط قیمت واردات از انگلستان و سوئیس در سال‌های اخیر کاهش یافته و در ده‌ماهه ۱۴۰۴ به ترتیب به حدود ۳۱۱ و ۳۰۹ دلار به ازای هر تن رسیده است.

روسیه نیز در اغلب سال‌های مورد بررسی در زمره تأمین‌کنندگان دارای قیمت رقابتی قرار داشته و متوسط قیمت واردات از این کشور از ۳۶۱ دلار در سال ۱۴۰۱ به ۲۸۲ دلار در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. برخورداری روسیه از ظرفیت بالای تولید غلات، مازاد صادراتی، فاصله جغرافیایی کمتر نسبت به برخی مبادی سنتی و دسترسی به مسیرهای حمل‌ونقل دریای خزر، مزیت‌های مهمی برای توسعه همکاری‌های تجاری مستقیم با ایران ایجاد می‌کند.

قیمت واردات از قزاقستان نیز از ۳۴۴ دلار در سال ۱۴۰۲ به ۲۹۱ دلار در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. اگرچه حجم تجارت فعلی ایران و قزاقستان در حوزه ذرت دامی محدود است، اما قیمت رقابتی، ظرفیت تولید غلات، موقعیت جغرافیایی و امکان بهره‌گیری از مسیرهای حمل‌ونقل شمالی، این کشور را به یکی از گزینه‌های بالقوه برای تنوع‌بخشی به مبادی تأمین ایران تبدیل کرده است.

جدول ۴- متوسط قیمت ذرت دامی وارداتی کشور طی سال‌های ۱۴۰۱ تا ده ماهه ۱۴۰۴ برحسب مهم‌ترین تأمین‌کنندگان ذرت دامی کشور

شرح	متوسط قیمت ذرت دامی وارداتی (دلار/تن)			
	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	دهه ماه سال ۱۴۰۴
متوسط کل	۴۰۴	۳۷۰	۲۸۷	۳۰۹
امارات	۴۰۹	۳۷۹	۲۸۵	۳۰۵
ترکیه	۳۸۸	۳۴۱	۲۸۶	۳۱۴
انگلستان	۴۱۰	۳۹۰	۳۰۴	۳۱۱
سوئیس	۳۹۰	۳۶۶	۲۹۰	۳۰۹
روسیه	۳۶۱	۳۵۰	۲۸۲	۳۰۴
قزاقستان	۰	۳۴۴	۲۹۱	۰

منبع:

- محاسبات توسط مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

بررسی هم‌زمان سطح قیمت و موقعیت رقابتی مبادی تأمین نشان می‌دهد که در شرایط کاهش فاصله قیمتی میان عرضه‌کنندگان، عواملی فراتر از قیمت خرید، از جمله هزینه حمل‌ونقل، زمان دسترسی، پایداری مسیر تأمین، ظرفیت زیرساخت‌های بندری، ریسک‌های تجاری و امنیت عرضه، نقش تعیین‌کننده‌تری در انتخاب تأمین‌کنندگان پیدا کرده‌اند.

بر این اساس، روسیه و قزاقستان به دلیل نزدیکی جغرافیایی، امکان استفاده از مسیر دریای خزر و مزیت‌های لجستیکی ناشی از حمل‌ونقل کوتاه‌تر، از موقعیت رقابتی بالاتری برای توسعه تجارت ذرت دامی با ایران برخوردار هستند. ترکیه نیز با افزایش قابل توجه حجم صادرات به ایران، توسعه شبکه تجاری و تنوع مسیرهای حمل، به‌عنوان

یک تأمین کننده مکمل جایگاه خود را تقویت کرده است. در مقابل، امارات متحده عربی اگرچه در سال‌های اخیر بزرگ‌ترین مبدأ واردات ذرت دامی ایران بوده، اما نقش آن عمدتاً مبتنی بر شبکه تجاری، واسطه‌گری بین‌المللی و دسترسی لجستیکی است و فاقد مزیت تولیدی مستقیم در این محصول است.

در مجموع، توسعه همکاری با کشورهای ساحلی دریای خزر، به‌ویژه روسیه و قزاقستان، از طریق تقویت نقش بنادر شمالی کشور می‌تواند ضمن حفظ رقابت‌پذیری اقتصادی، کاهش هزینه‌های لجستیکی، کاهش وابستگی به مسیرهای غیرمستقیم و افزایش تاب‌آوری زنجیره تأمین ذرت دامی کشور را به همراه داشته باشد.

جدول ۵- تحلیل موقعیت رقابتی و سطح قیمت مبادی واردات ذرت دامی ایران

کشور	موقعیت رقابتی	سطح قیمت
روسیه	تأمین کننده اصلی با مزیت لجستیکی دریای خزر، دسترسی نزدیک و قابلیت تأمین پایدار	پایین تا متوسط
ترکیه	تأمین کننده رو به رشد با افزایش سهم بازار ایران، شبکه تجاری فعال و مسیرهای حمل متنوع	متوسط
قزاقستان	تأمین کننده بالقوه رقابت‌پذیر با قیمت مناسب، ظرفیت توسعه صادرات و قابلیت بهره‌گیری از مسیرهای شمالی و کریدور خزر	پایین
امارات	دارای نقش تجاری و واسطه‌ای، برخوردار از شبکه بین‌المللی تأمین اما فاقد مزیت تولیدی مستقیم	متوسط

منبع:

- دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی اتاق بازرگانی گیلان

نقش بنادر شمالی در تنوع‌بخشی مبادی واردات ذرت دامی و کاهش هزینه‌های تأمین

بررسی داده‌های گمرکی واردات ذرت دامی (جداول ۶ تا ۱۱) نشان می‌دهد که بنادر شمالی کشور علاوه بر ایفای نقش در واردات مستقیم از کشورهای حاشیه دریای خزر، در بسیاری از موارد از نظر قیمت تمام‌شده نیز عملکردی رقابتی نسبت به بنادر جنوبی داشته‌اند.

در واردات از روسیه، که یکی از مهم‌ترین تولیدکنندگان غلات جهان و از گزینه‌های راهبردی تأمین ذرت دامی برای ایران محسوب می‌شود، بخش عمده واردات از طریق بنادر شمالی انجام شده است. بندر امیرآباد، نوشهر، منطقه آزاد انزلی، حسن‌رود و آستارا در تمامی سال‌های مورد بررسی سهم بالایی در جابه‌جایی این محصول داشته‌اند. قیمت واردات از روسیه در بنادر شمالی نیز عمدتاً در محدوده ۲۹۰ تا ۳۵۰ دلار به ازای هر تن قرار داشته که در بسیاری از موارد از قیمت واردات از کشورهای واسطه کمتر بوده است. این موضوع نشان می‌دهد که بهره‌گیری از مسیر مستقیم دریای خزر می‌تواند ضمن کاهش هزینه حمل‌ونقل، وابستگی به کشورهای واسطه را نیز کاهش دهد.

در مورد قزاقستان نیز اگرچه حجم واردات محدود بوده، اما کل واردات این کشور از طریق بندر امیرآباد انجام شده است. همچنین، قیمت واردات از ۳۳۹ دلار در سال ۱۴۰۲ به ۲۹۵ دلار در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. با توجه به جایگاه قزاقستان به عنوان یکی از تولیدکنندگان مهم غلات در منطقه و دسترسی مستقیم به دریای خزر، این کشور می‌تواند در آینده به یکی از گزینه‌های مناسب برای توسعه واردات مستقیم ذرت دامی از طریق بنادر شمالی کشور تبدیل شود.

در واردات از ترکیه نیز اگرچه بندر امام خمینی (ره) سهم اصلی را در اختیار دارد، اما بنادر شمالی شامل امیرآباد، نوشهر، انزلی، حسن‌رود و فریدون‌کنار سهم قابل توجهی از واردات را به خود اختصاص داده‌اند. بررسی قیمت‌ها نشان می‌دهد که در برخی سال‌ها قیمت واردات از طریق بنادر شمالی تفاوت چندانی با بندر امام نداشته و حتی در برخی موارد پایین‌تر بوده است. برای مثال در سال ۱۴۰۳ قیمت واردات از طریق امیرآباد حدود ۲۷۲ دلار و از طریق انزلی حدود ۲۸۸ دلار به ازای هر تن بوده که در مقایسه با بسیاری از مبادی دیگر رقابتی ارزیابی می‌شود.

در خصوص امارات متحده عربی که همچنان بزرگ‌ترین تأمین‌کننده ذرت دامی کشور محسوب می‌شود، بخش عمده واردات از بندر امام خمینی انجام شده است. با این حال، بنادر شمالی کشور نیز سهم قابل توجهی در واردات این محصول داشته‌اند. بررسی قیمت‌ها نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۳ قیمت واردات از طریق منطقه آزاد انزلی و حسن‌رود حدود ۲۷۱ دلار و از طریق امیرآباد حدود ۲۷۳ دلار به ازای هر تن بوده که کمتر از قیمت ثبت‌شده در بندر امام خمینی (حدود ۲۹۱ دلار) است. این موضوع بیانگر آن است که حتی در واردات از کشورهای واسطه نیز استفاده از بنادر شمالی می‌تواند به کاهش هزینه تمام‌شده واردات کمک کند.

در واردات از سوئیس نیز هرچند بخش عمده واردات از طریق بندر امام خمینی انجام شده، اما عملکرد بنادر شمالی به‌ویژه امیرآباد قابل توجه بوده است. قیمت واردات از طریق امیرآباد در سال ۱۴۰۳ حدود ۲۴۹ دلار به ازای هر تن بوده که پایین‌تر از قیمت ثبت‌شده در بندر امام خمینی (۲۹۱ دلار) است. همچنین منطقه آزاد انزلی و نوشهر نیز در سال‌های مختلف قیمت‌های رقابتی را تجربه کرده‌اند که نشان‌دهنده ظرفیت بنادر شمالی برای تأمین مقرون‌به‌صرفه ذرت دامی است.

در مورد انگلستان نیز اگرچه سهم این کشور در واردات ذرت دامی ایران طی سال‌های اخیر کاهش یافته است، اما داده‌ها نشان می‌دهد که بنادر شمالی به‌ویژه انزلی، حسن‌رود و امیرآباد در بسیاری از موارد قیمت‌های پایین‌تر یا مشابه بندر امام خمینی را ثبت کرده‌اند. به عنوان نمونه، قیمت واردات از طریق حسن‌رود در سال ۱۴۰۳ حدود ۲۹۸ دلار به ازای هر تن بوده که کمتر از قیمت بندر امام خمینی در همان سال است.

در مجموع، نتایج این بررسی نشان می‌دهد که بنادر شمالی کشور به‌ویژه منطقه آزاد انزلی، حسن‌رود، بندر آستارا، نوشهر و امیرآباد علاوه بر ایفای نقش مهم در تنوع‌بخشی مبادی وارداتی، در بسیاری از موارد از منظر قیمت تمام‌شده

واردات نیز عملکردی رقابتی و حتی برتر نسبت به برخی مبادی جنوبی داشته‌اند. از سوی دیگر، نزدیکی جغرافیایی این بنادر به کشورهای تولیدکننده غلات در حوزه دریای خزر از جمله روسیه و قزاقستان، امکان توسعه واردات مستقیم و کاهش وابستگی به مراکز تجارت مجدد و کشورهای واسطه را فراهم می‌کند.

بر این اساس، توسعه زیرساخت‌های تخلیه و بارگیری غلات، افزایش ظرفیت انبارش و سیلوها، تقویت خطوط منظم کشتیرانی در دریای خزر و گسترش همکاری‌های تجاری با کشورهای تولیدکننده غلات حوزه خزر می‌تواند ضمن کاهش هزینه‌های تأمین، موجب افزایش امنیت غذایی، تنوع‌بخشی به زنجیره تأمین نهاده‌های دامی و ارتقای جایگاه بنادر استان گیلان در تجارت غلات کشور شود.

جدول ۶- ساختار واردات ذرت دامی روسیه از مبادی منتخب گمرکی کشور بر حسب ارزش و مقدار (۱۴۰۱ تا ده ماهه ۱۴۰۴)

گمرک	۱۴۰۱			۱۴۰۲			۱۴۰۳			ده ماهه ۱۴۰۴		
	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)
منطقه ویژه اقتصادی امیر آباد	۱۵۵,۹۶۳	۵۶,۹۹۹,۰۸۰	۳۶۵	۳۴۱,۶۳۳	۱۱۵,۰۸۶,۶۶۰	۳۳۷	۳۲۴,۱۰۸	۹۰,۱۱۶,۹۷۷	۲۷۸	۱۴۶,۹۱۹	۴۳,۷۳۷,۱۵۶	۲۹۸
منطقه ویژه اقتصادی نوشهر	۸۲,۲۸۹	۲۹,۸۱۸,۲۹۲	۳۶۲	۱۴۲,۱۶۱	۴۷,۸۸۳,۴۱۰	۳۳۷	۸۱,۰۷۱	۲۳,۲۰۸,۵۹۱	۲۸۶	۲۴,۱۰۹	۷,۰۹۲,۱۳۷	۲۹۴
منطقه آزاد تجاری حسن رود انزلی	۲۵,۰۹۸	۹,۱۲۸,۷۸۴	۳۶۴	۵۲,۱۹۲	۱۸,۵۶۹,۴۹۳	۳۵۶	۴۶,۱۶۱	۱۳,۷۹۵,۳۲۷	۲۹۹	۲,۷۹۷	۸۶۶,۵۹۱	۳۱۰
منطقه آزاد تجاری انزلی	۲۲,۶۳۹	۸,۴۲۵,۲۳۲	۳۷۲	۱۱۱,۴۶۱	۳۹,۹۵۴,۸۳۸	۳۵۸	۵۶,۲۹۱	۱۶,۴۴۳,۰۲۴	۲۹۲	۲۴,۱۲۰	۷,۱۸۵,۵۵۷	۲۹۸
منطقه ویژه اقتصادی بندر آستارا	۴,۶۶۹	۱,۵۰۶,۸۰۴	۳۲۳	۱۰,۱۰۳	۳,۲۷۳,۷۲۸	۳۲۴	۲,۲۱۹	۸۰۱,۹۲۵	۳۶۱	.	.	.
منطقه ویژه اقتصادی بندر امام خمینی (ره)	.	.	.	۶۷,۹۹۳	۲۹,۴۰۰,۲۵۶	۴۳۲	.	.	.	۱۱۷,۶۳۲	۳۷,۰۹۹,۴۶۴	۳۱۵
فریدون کنار	.	.	.	۱۶,۴۵۸	۵,۶۹۹,۴۳۲	۳۴۶	۶,۴۰۹	۱,۷۶۶,۳۶۷	۲۷۶	۸,۵۵۹	۲,۵۱۸,۵۸۵	۲۹۴
آستارا	.	.	.	۱۱,۲۹۰	۴,۱۵۷,۲۵۰	۳۶۸	۸۱۴	۲۶۰,۶۵۴	۳۲۰	.	.	.
یزد	.	.	.	۴,۷۴۵	۱,۵۸۱,۵۳۵	۳۳۳	.	.	.	.	.	.
قزوین	.	.	.	۲,۹۳۲	۹۶۰,۲۱۰	۳۲۷	.	.	.	.	.	.
اینچه برون	.	.	.	.	.	.	.	.	.	۲,۷۹۹	۸۳۴,۹۸۹	۲۹۸

منبع: محاسبات توسط مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

جدول ۷- ساختار واردات ذرت دامی ترکیه از مبادی منتخب گمرکی کشور بر حسب ارزش و مقدار (۱۴۰۱ تا ده ماهه ۱۴۰۴)

گمرک	۱۴۰۱			۱۴۰۲			۱۴۰۳			ده ماهه ۱۴۰۴		
	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)
منطقه آزاد تجاری حسن رود انزلی	۱۲,۰۴۷	۴,۴۸۳,۵۳۶	۳۷۲	۳۲,۵۷۱	۱۰,۵۵۴,۲۸۲	۳۲۴	۱۵,۵۲۰	۴,۵۰۱,۰۶۴	۲۹۰	۳۰,۱۸۱	۹,۱۱۲,۰۲۰	۳۰۲
منطقه ویژه اقتصادی بندر امام خمینی (ره)	۳۹۹,۰۰۰	۱۶۰,۷۲۵,۱۲۵	۴۰۳	۱,۰۴۰,۲۳۷	۳۵۵,۴۳۳,۷۹۳	۳۴۲	۱,۷۸۸,۲۶۴	۵۲۳,۷۴۴,۳۰۰	۲۹۳	۲,۲۳۵,۴۰۴	۷۰۵,۱۱۳,۷۹۰	۳۱۵
منطقه ویژه اقتصادی امیر آباد	۱۳۲,۵۶۱	۵۰,۴۰۷,۳۱۴	۳۸۰	۳۱۲,۴۳۳	۱۱۰,۰۷۱,۱۵۱	۳۵۲	۳۲۸,۵۵۹	۸۹,۲۹۴,۵۹۸	۲۷۲	۱۶۲,۲۷۳	۴۸,۹۳۱,۲۷۹	۳۰۲
منطقه آزاد تجاری چابهار	۶۳,۴۵۵	۲۱,۶۸۰,۴۹۳	۳۴۲	۶۶,۰۰۰	۲۲,۵۱۸,۴۸۰	۳۴۱	۷۳,۶۰۰	۲۴,۳۲۱,۵۴۸	۳۳۰	.	.	.
منطقه آزاد تجاری انزلی	۴۵,۶۷۸	۱۶,۷۷۴,۷۵۸	۳۶۷	۱۸۱,۲۵۹	۶۲,۶۳۴,۲۶۵	۳۴۶	۹۲,۵۸۰	۲۶,۶۲۷,۶۴۲	۲۸۸	۳۱,۴۰۰	۹,۴۴۱,۸۵۱	۳۰۱
منطقه ویژه اقتصادی نوشهر	۳۵,۶۶۲	۱۳,۲۱۶,۳۸۰	۳۷۱	۱۸۲,۱۰۲	۵۹,۳۹۶,۸۸۸	۳۲۶	۳۵۵,۸۰۹	۹۲,۵۲۰,۹۴۳	۲۶۰	۱۳۷,۱۴۶	۴۱,۲۱۲,۴۳۹	۳۰۰
آستارا	۵,۴۲۶	۱,۹۹۲,۰۳۳	۳۶۷	۳,۳۳۷	۱,۳۰۸,۷۶۹	۳۹۲	۱,۵۰۰	۳۴۶,۴۰۰	۲۳۱	.	.	.
فریدون کنار	.	.	.	۴۰,۸۴۹	۱۳,۰۴۵,۰۷۰	۳۱۹	۷۱,۸۹۲	۱۹,۱۷۵,۶۲۴	۲۶۷	۲۷,۹۸۱	۸,۵۰۰,۵۸۹	۳۰۴
منطقه ویژه اقتصادی سهلان	.	.	.	۴,۹۸۵	۱,۷۱۴,۵۰۹	۳۴۴	.	.	.	.	.	.
منطقه ویژه اقتصادی بندر آستارا	.	.	.	۲,۸۳۵	۹۹۱,۳۰۱	۳۵۰	۵۶۶	۱۳۷,۳۶۵	۲۴۳	.	.	.
منطقه ویژه اقتصادی شهید رجایی	.	.	.	.	.	.	.	.	.	۷۰,۸۸۷,۲۱۰	۲۳,۵۴۱,۸۵۴	۳۳۲

منبع: محاسبات توسط مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

جدول ۸- ساختار واردات ذرت دامی امارات از مبادی منتخب گمرکی کشور بر حسب ارزش و مقدار (۱۴۰۱ تا ده ماهه ۱۴۰۴)

ده ماهه ۱۴۰۴			۱۴۰۳			۱۴۰۲			۱۴۰۱			گمرک
مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	
۲,۴۴۶,۳۵۸	۷۴۹,۵۳۳,۰۶۲	۳۰۶	۲,۲۸۲,۴۶۰	۶۶۵,۰۴۰,۸۴۵	۲۹۱	۳,۲۳۷,۱۹۴	۱,۲۶۱,۸۴۸,۲۲۴	۳۹۰	۴,۰۷۹,۹۷۰	۱,۶۸۰,۶۴۱,۷۵۶	۴۱۲	منطقه ویژه اقتصادی بندر امام خمینی (ره)
۲۷۱,۹۷۷	۸۱,۳۱۴,۳۴۰	۲۹۹	۸۰۳,۷۵۱	۲۱۹,۱۳۱,۷۶۲	۲۷۳	۸۴۸,۲۰۵	۳۰۲,۶۹۴,۹۸۱	۳۵۷	۴۰۵,۵۰۹	۱۵۳,۳۴۶,۲۳۶	۳۷۸	منطقه ویژه اقتصادی امیر آباد
.	.	.	.	.	.	.	.	.	۳۳۹,۷۲۴	۱۴۵,۰۵۳,۸۶۵	۴۲۷	منطقه آزاد تجاری چابهار
.	.	.	.	.	.	.	.	.	۱۳۶,۶۹۶	۵۹,۱۳۷,۰۴۱	۴۳۳	منطقه ویژه اقتصادی شهید رجایی
۷۳,۵۸۳	۲۲,۴۰۲,۲۱۹	۳۰۴	۱۹۹,۴۱۸	۵۵,۷۷۳,۸۲۲	۲۸۰	۲۸۰,۶۳۴	۱۰۰,۵۵۸,۱۲۲	۳۵۸	۹۳,۹۲۷	۳۵,۸۳۹,۵۷۷	۳۸۲	منطقه ویژه اقتصادی نوشهر
۹۵,۴۰۴	۲۸,۱۳۹,۱۴۱	۲۹۵	۲۳۹,۷۱۷	۶۴,۹۳۳,۶۳۱	۲۷۱	۳۰۲,۴۷۵	۱۰۷,۲۱۰,۹۰۱	۳۵۴	۴۶,۸۰۱	۱۶,۵۶۳,۸۶۵	۳۵۴	منطقه آزاد تجاری انزلی
۱۴,۱۷۳	۴,۳۲۵,۰۳۵	۳۰۵	۹۵,۲۲۳	۲۹,۰۰۳,۰۷۳	۳۰۵	۱۰۹,۹۷۳	۴۱,۲۱۲,۶۴۰	۳۷۵	۳۴,۴۵۹	۱۳,۲۷۶,۰۰۶	۳۸۵	فریدون کنار
۳۷,۴۹۳	۱۱,۳۳۴,۱۰۶	۳۰۲	۶۴,۳۹۶	۱۷,۴۷۴,۰۴۰	۲۷۱	۲۸,۸۰۳	۹,۷۰۲,۶۱۹	۳۳۷	۲۲,۴۵۰	۷,۸۰۲,۱۷۹	۳۴۸	منطقه آزاد تجاری حسن رود انزلی
.	.	.	۲,۷۸۶	۸۰۷,۲۲۷	۲۹۰	۱۰,۳۶۴	۳,۴۳۹,۹۳۰	۳۳۲	.	.	.	آستارا
۱۳,۴۴۳	۳,۱۵۹,۱۸۹	۲۳۵	۱۸,۳۳۱	۴,۳۳۹,۷۸۱	۲۳۷	۴,۵۲۱	۱,۴۰۱,۳۴۶	۳۱۰	.	.	.	منطقه ویژه اقتصادی سهلان
۲,۸۴۶	۸۰۴,۸۰۶	۲۸۳	۲,۷۸۳	۷۶۰,۱۸۴	۲۷۳	.	.	.	.	.	.	یزد
۲,۱۸۵	۶۳۲,۷۸۶	۲۹۰	.	.	.	.	.	.	.	.	.	منطقه ویژه اقتصادی بندر آستارا

منبع: محاسبات توسط مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

جدول ۹- ساختار واردات ذرت دامی قزاقستان از مبادی منتخب گمرکی کشور بر حسب ارزش و مقدار (۱۴۰۱ تا ده ماهه ۱۴۰۴)

ده ماهه ۱۴۰۴			۱۴۰۳			۱۴۰۲			۱۴۰۱			گمرک
مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	
۰	۰	۰	۱۵,۸۰۷	۴,۶۶۱,۶۸۴	۲۹۵	۲,۷۷۰	۹۳۹,۴۱۸	۳۳۹	۰	۰	۰	منطقه ویژه اقتصادی امیر آباد

منبع: محاسبات توسط مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

جدول ۱۰- ساختار واردات ذرت دامی انگلستان از مبادی منتخب گمرکی کشور بر حسب ارزش و مقدار (۱۴۰۱ تا ده ماهه ۱۴۰۴)

گمرک	۱۴۰۱			۱۴۰۲			۱۴۰۳			ده ماهه ۱۴۰۴		
	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)
منطقه ویژه اقتصادی بندر امام خمینی (ره)	۷۶۵,۷۵۳	۳۱۲,۵۴۰,۷۱۰	۴۰۸	۶۲۰,۱۲۵	۲۴۵,۳۶۶,۰۸۸	۳۹۶	۲۱۸,۷۱۰	۶۶,۹۶۱,۹۵۴	۳۰۶	۶۱,۹۵۵	۱۹,۳۷۰,۲۵۳	۳۱۳
منطقه ویژه اقتصادی شهید رجایی	۱۲۴,۱۲۰	۵۵,۹۲۴,۹۴۵	۴۵۱	.	.	.	.	.	.	.	.	.
منطقه آزاد تجاری انزلی	۸۳,۳۲۰	۳۱,۹۲۵,۰۷۹	۳۸۳	۱۷۶,۳۳۹	۶۶,۳۹۷,۱۸۲	۳۷۷	۷۸,۲۸۹	۲۴,۱۹۵,۴۵۹	۳۰۹	.	.	.
منطقه ویژه اقتصادی امیر آباد	۷,۲۲۹	۲,۵۸۵,۸۷۸	۳۵۸	۲۸,۱۶۶	۱۰,۵۶۳,۱۶۶	۳۷۵	۲۹,۹۲۷	۹,۳۲۱,۵۰۲	۳۱۱	.	.	.
منطقه آزاد تجاری چابهار	.	.	.	۱۳۳,۰۰۰	۵۲,۴۲۶,۳۳۷	۳۹۴	.	.	.	.	.	.
منطقه آزاد تجاری حسن رود انزلی	.	.	.	۲۴,۷۲۹	۹,۳۷۴,۴۳۱	۳۷۹	۱۸,۱۹۴	۵,۴۲۱,۳۶۸	۲۹۸	.	.	.
فریدون کنار	.	.	.	۱۱,۵۲۲	۴,۲۹۰,۳۱۷	۳۷۲	.	.	.	.	.	.
منطقه ویژه اقتصادی نوشهر	.	.	.	۸,۴۰۸	۳,۲۳۱,۱۵۶	۳۸۴	.	.	.	.	.	.
آستارا	.	.	.	۴۹۱	۱۸۴,۷۰۹	۳۷۶	.	.	.	.	.	.

منبع: محاسبات توسط مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

جدول ۱۱- ساختار واردات ذرت دامی سوئیس از مبادی منتخب گمرکی کشور بر حسب ارزش و مقدار (۱۴۰۱ تا ده ماهه ۱۴۰۴)

۱۴۰۴ ده ماهه			۱۴۰۳			۱۴۰۲			۱۴۰۱			گمرک
مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	مقدار (تن)	ارزش (دلار)	قیمت صادراتی (دلار/تن)	
۹۸۷,۰۸۶	۳۰۵,۷۱۵,۶۱۷	۳۱۰	۸۹۷,۵۶۱	۲۶۰,۹۵۶,۰۲۳	۲۹۱	۲۷۰,۴۳۰	۹۹,۷۷۰,۹۶۹	۳۶۹	۳۱۸,۵۰۴	۱۲۶,۳۴۸,۳۹۸	۳۹۷	منطقه ویژه اقتصادی بندر امام خمینی (ره)
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴۶,۳۵۲	۱۷,۲۹۳,۱۰۹	۳۷۳	۶۵,۷۷۵	۲۴,۵۴۳,۱۷۱	۳۷۳	منطقه ویژه اقتصادی نوشهر
۰	۰	۰	۳,۶۱۱	۹۰۰,۸۴۷	۲۴۹	۱۷,۴۴۲	۶,۷۲۴,۷۰۴	۳۸۵	۲۶,۰۵۴	۹,۷۰۰,۴۲۳	۳۷۲	منطقه ویژه اقتصادی امیر آباد
۰	۰	۰	۶,۰۵۵	۱,۸۸۰,۹۲۹	۳۱۱	۱۹,۷۱۸	۶,۳۴۴,۹۱۸	۳۲۲	۰	۰	۰	منطقه آزاد تجاری انزلی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱,۵۴۱	۵۱۲,۸۸۳	۳۳۳	۰	۰	۰	فریدون کنار

منبع: محاسبات توسط مرکز پژوهش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

جمع بندی

بررسی روند واردات ذرت دامی کشور نشان می دهد که اگرچه طی سال های اخیر بخش عمده واردات مستقیم از کشورهای تولیدکننده از روسیه انجام شده است، اما ظرفیت تأمین ذرت دامی در منطقه دریای خزر به این کشور محدود نبوده و قزاقستان نیز به عنوان یکی از تولیدکنندگان مهم غلات، از توان قابل توجهی برای ایفای نقش در تأمین نیاز کشور برخوردار است. بهره گیری هم زمان از ظرفیت های روسیه و قزاقستان می تواند ضمن افزایش انعطاف پذیری زنجیره تأمین، وابستگی به یک مبدأ یا مسیر تجاری را کاهش داده و ریسک های ناشی از نوسانات بازار، محدودیت های حمل و نقل و تحولات ژئوپلیتیکی را مدیریت کند.

از سوی دیگر، بررسی الگوی واردات از مبادی گمرکی کشور نشان می دهد بخش قابل توجهی از واردات ذرت کشورهای حاشیه دریای خزر از طریق بنادر شمالی انجام می شود و بنادر امیرآباد، نوشهر، انزلی و حسن رود نقش مؤثری در این فرآیند ایفا می کنند. این موضوع بیانگر ظرفیت بالای کریدور شمال-جنوب و بنادر شمالی برای ایفای نقش پررنگ تر در تأمین نهاده های اساسی کشور است.

بر این اساس، توسعه زیرساخت های لجستیکی بنادر شمالی، از جمله افزایش ظرفیت تخلیه و بارگیری، تکمیل سیلوها و انبارهای استاندارد، تجهیز انبارهای تحت کلید گمرک، توسعه حمل و نقل ریلی و جاده ای و تقویت خطوط منظم کشتیرانی در دریای خزر، می تواند زمینه افزایش سهم این بنادر در واردات ذرت دامی و سایر کالاهای اساسی را فراهم سازد. همچنین، حمایت از سرمایه گذاری بخش خصوصی در توسعه زیرساخت های بندری و انبارداری، نقش مهمی در ارتقای ظرفیت عملیاتی این بنادر خواهد داشت.

در کنار توسعه زیرساخت های فیزیکی، بازنگری در فرآیندهای اجرایی نیز ضروری به نظر می رسد. تفویض بخشی از اختیارات مرتبط با ثبت سفارش، امور قرنطینه و دامپزشکی به سطح استان، کاهش زمان ترخیص کالا، توسعه مسیرهای سبز گمرکی برای نهاده های دامی و تقویت هماهنگی میان دستگاه های اجرایی، از جمله اقداماتی است که می تواند سرعت و کارایی فرآیند واردات را افزایش داده و نقش بنادر شمالی را در تجارت غلات کشور تقویت کند. در مجموع، با توجه به تغییر الگوی تجارت غلات در منطقه و اهمیت ارتقای امنیت تأمین نهاده های دامی، پیشنهاد می شود سیاست گذاری در این حوزه بر تنوع بخشی به کشورهای مبدأ، توسعه همکاری های مستقیم با تولیدکنندگان منطقه به ویژه روسیه و قزاقستان، کاهش وابستگی به کشورهای واسطه، توسعه زیرساخت های بنادر شمالی و تسهیل فرآیندهای اجرایی واردات استوار شود. اجرای این رویکرد، ضمن کاهش هزینه های لجستیکی و افزایش تاب آوری زنجیره تأمین، می تواند جایگاه بنادر شمالی، به ویژه بنادر استان گیلان، را در تأمین کالاهای اساسی کشور ارتقا داده و به تقویت امنیت غذایی در شرایط بحرانی کمک کند.